

Täysistunto

Keskiviikko 11.9.2019 klo 14.02—18.30

7. Lakialoite laiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 3/2019 vp Veronika Honkasalo vas ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Asian käsittely keskeytettiin 6.9.2019 pidetyssä täysistunnossa, ja nyt keskustelu jatkuu.

Keskustelu

17.44 **Inka Hopsu vihr:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Täytyy kunnioittaa myös meidän edustajien tekemiä lakiesityksiä [Kimmo Kiljunen: Ei vain kansalaisten!] — ei vain kansalaisaloitteita, vaikka niitä toki myös.

Viime kevään eduskunta- ja eurovaalit osoittivat jälleen, miksi edustaja Honkasalon lakialoite vaalirahoituksen suuruutta ohjaavien kattojen asettamisesta on tarpeen. On hälyttävää ajatella, että esimerkiksi kansanedustajien ja varakansanedustajien valituksi tuleminen maksoi tälläkin kertaa keskimäärin 35 000 euroa. Tämä ei ole demokratian toimivuuteen vahvasti liittyvän poliittisen osallisuuden kannalta kestävä tilanne. Kaikilla pitää olla tasapuolinen mahdollisuus osallistua vaaleihin.

Kansanedustajien vaalibudjeteissa on myös isoja eroja. Osa ehdokkaista käyttää kampanjaan vaaleista toiseen jopa yli 100 000 euroa. Summat kertyvät enenevässä määrin yksityishenkilöiden ja yritysten antamista lahjoituksista. Etenkin nuorten ja tuntemattomampien, uusien ehdokkaiden on vaikeaa tai jopa mahdotonta saada kokoon vastaavia vaalibudjetteja ja niiden tuomaa näkyvyyttä. Kuten Honkasalo lakialoitteessaan viittaa, yritysten tai etujärjestöjen antamaa tukea saavat todennäköisemmin ne ehdokkaat, jotka edistävät politiikassaan näitä teemoja tai ovat ennalta tuttuja. On siis tärkeää, että rahoittajat ovat julkisia ja äänestäjien tiedossa jo ennen vaaleja.

Vaalirahoituksen ennakkoilmoituksesta pitäisi siis tehdä pakollinen. Tällä hetkellä ennakkoilmoituksen jättäminen on vapaaehtoista. Hieman yli kolmannes edellisten eduskuntavaalien ehdokkaista teki vapaaehtoisen ennakkoilmoituksen vaalirahoituksestaan. Omasta vaalipiiristäni Uudeltamaalta 45 kansanedustajasta tai varakansanedustajasta vain 25 oli tehnyt ennakkoilmoituksen.

Myös ilmoitusraja yksittäisen lahjoitettavan summan osalta voisi laskea. Nyt lahjoituksen ilmoitusraja eduskuntavaaleissa on 1 500 euroa. Vihreät velvoittavat tälläkin hetkellä ehdokassopimuksissaan tekemään tämän vaalirahoituksen ennakkoilmoituksen, ja kaikki ehdokkaamme sen myös jättivät. Myös yksittäisten lahjoittajien nimen julkaisemisen summa on meidän ehdokassopimuksessamme määriteltä alemmaksi — eli 1 000 euroon — kuin tämänhetkinen, tuo virallinen 1 500.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

Lakiesityksessä ehdotetut kampanjoiden kattosummat eri vaaleihin vaikuttavat realistisilta. Suurissa kaupungeissa kuntavaalien mainonnan kulut ja julkiset mainospinnat ovat sen verran kalliita, että niihin esitettyä kattosummaa, 7 500:aa euroa, voi esitetystä hieman nostaa. Aikaisemmassa keskustelussa mainittu alueellinen tarkastelu siis lienee paikallaan ehkä muitakin vaaleja koskien.

Joka tapauksessa oleellista on, että vaalirahoituksemme on mahdollisimman avointa ja ajoissa ja rehellisesti raportoitua ja että säätelemme vaalirahoitusta siten, ettei rahoituksen suuruus karsi ehdokkaita tai ohjaa vaalitulosta.

17.47 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Minä ajattelen, että meidän kaikkien yhteinen tehtävä ja myös meidän kaikkien yhteinen intressi on puolustaa demokratiaa ja meidän parlamentaarisen järjestelmän legitimitettiä. Samaan aikaan se ei kuitenkaan riitä, että me puolustamme olemassa olevia demokraattisia käytänteitä, vaan meidän pitää jatkuvasti myös kehittää meidän järjestelmää paremmaksi, jotta demokratia myös lisääntyy ja jotta se myös toteutuu käytännössä entistä paremmin.

Minä ajattelen, että tämä edustaja Honkasalon aloite on tosi tärkeä, ja minä pitäisin itse sitä nimenomaan demokratiaa edistävänä tekona, että meidän vaalirahoituslakiin säädettäisiin vaalikampanjoille tällainen budjettikatto. Se ei tule korjaamaan kaikkia ongelmia, joita vaalirahoitukseen liittyy ja joita täällä silloin aikaisemmassa keskustelussa nostettiin esiin, mutta se vaikuttaa siihen ongelmaan, että yksittäiset kampanjat ovat yksinkertaisesti liian suuria rahoitukseltaan, sillä nämä jättimäiset kampanjabudjetit ovat oikeasti aivan todellinen ongelma. Ne heikentävät ihmisten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua, ja se ei vain ole oikein, että satojentuhansien eurojen kampanjasummilla voi käytännössä vaikuttaa vaalien lopputulokseen. Joidenkin kohdalla nämä kampanjakulut jopa estävät sen ehdolle lähtemisen. Meidän pitää tietenkin pyrkiä minimoimaan sitä, miten sosioekonominen tausta vaikuttaa ihmisten osallistumismahdollisuuksiin.

Jo meidän nykyisessä vaalirahoituslaissamme sanotaan, että tämän lain tarkoituksena on ”rajoittaa ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua”. Eli käytännössä tämä kokonaiskatto, mitä tässä lakiesityksessä nyt ehdotetaan, toteuttaisi tämän nykyisen lain tarkoituksista.

Loppujen lopuksi tässä on siis kyse siitä, että tällä aloitteella pyritään siihen, että ihmisten yhdenvertaisuus ja ihmisten tasa-arvo edistyisi suhteessa poliittiseen osallistumiseen. Tämä on tosi tärkeä asia, ja sen takia minä ainakin kannatan lämpimästi tätä edustaja Honkasalon tekemää esitystä.

17.49 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Voiko kansanedustajan paikan ostaa rahalla? Minä väitän, että suurella todennäköisyydellä voi. Käsittelemme nyt vaalirahoitukseen liittyvää lakialoitetta, joka on historiallisen merkittävä, ja tällaisen uuden lain kautta me voimme tervehdyttää koko suomalaisen demokratian.

Täällä eduskunnassa istuu vain neljä uutta kansanedustajaa, joiden tulojen Ilta-Sanomat uutisoi edellisen verotusvuoden tietojen perusteella jääneen alle pienituloisuuden rajan, mikä on 14 750 euroa vuodessa. Tämä jo itsessään nostaa esiin sitä vääristymää, mikä edustuksellisessa demokratiassamme Suomessa mättää. Jos esimerkiksi tämä 200 hengen porukkamme edustaisi kansaa tasaisesti esimerkiksi tulotason mukaan, viime kevään eduskuntavaaleissa tähän saliin olisi noussut 24 pienituloista ihmistä, sillä Suomessa pienituloisia oli viimeisimmän Tilastokeskuksen raportin mukaan 12,1 prosenttia ja pienitulo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

suus on kasvussa. Mutta pienituloisuudesta eduskuntaan ponnahtavia oli 24:n sijaan vain neljä.

Ilta-Sanomien jutun mukaan pienituloisuudesta eduskuntaan nousi lisäksi esimerkiksi vihreiden 27-vuotias Bella Forsgrén. Me molemmat kuulumme nuoreen sukupolveen, joka on myös aliedustettuna täällä eduskunnassa pienituloisten lisäksi, eikä se ole ihme — kaikista pienituloisista jo kolmannes on 18—34-vuotiaita.

Tässä lakialoitteessa ei ole kyse puoluepolitiikasta, vaan meidän kaikkien tulisi yhdessä korjata tämä epäkohta. Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ehdokkaat käyttivät keskimäärin 35 000 euroa vaalikampanjaansa. Suurimmillaan eduskuntaan on tultu sisään, seitsemän edustajan osalta, yli 100 000 euron budjeteilla. En mainitse nimiä, koska se ei ole tässä oleellista, vaan allekirjoitin lakialoitteen, koska haluan muutosta järjestelmään, joka sallii tämän.

Vaalirahoitus nykymuodossaan on ongelmallista laajemminkin. On harmillista, että koomus ja vasemmistopuolueet eivät ole valmiita puuttumaan kaikkiin epäkohtiin vaan ainoastaan niihin, jotka koskettavat toista osapuolta. Jos kaikki suomalaiset lapset saisivat täsmälleen samat eväät elämään, olisi perustellumpaa sanoa, että kaatamalla urakalla omia ansaittuja rahoja vaalien alla voisi saada merkittävän kilpailuedun toisiin. Todellisuus on kuitenkin se, että osa meistä syntyy rikkaisiin perheisiin, toiset jopa suomenruotsalaisiin rikkaisiin perheisiin, jolloin heillä on Suomen suurimmat säätiörahat kampanjoidensa tukena, kunhan muistaa tukea pakkoruotsia. Toiset meistä puolestaan syntyvät köyhiin perheisiin, yksihuoltajaäideille, narkkareiden lapsiksi, kuulorajoitteisina ja niin edelleen. Silloin lähtökohdat ovat erilaiset. Vasemmiston puolella tunnutaan puolestaan olevan sokeita ammattiyhdistyspuolen antamalle rahalle, verkostoille ja tiloille. Viime kevään eduskuntavaaleissa ay-liikkeen 1,4 miljoonan jättituki Vapaiden valtakunta -kampanjan kautta takasi sen, että SDP nipin napin, vain 7 000 äänen erolla, nousi pääministeripuolueeksi ohi perussuomalaisten. Näin perussuomalaisena on helppo katsoa molempiin suuntiin, vasemmalle ja oikealle, ja kysyä: miksi ette suostu näkemään myös niitä ongelmia, joita teidän vaalirahoitukseenne liittyy? Meillä perussuomalaisilla kansanedustajaehdokkailla oli keskimäärin kaikista puolueista pienimmät vaalibudjetit. Itsekin pääsin tähän saliin vaalipiiriini pienimmällä budjetilla.

Joku täällä eduskunnassa silloin tällöin tulee aina muista puolueista sanomaan, että et sinä tuon näköisissä vaatteissa voi kansaa edustaa. Heille tahtoisin oikein yhteisesti sanoa, että kyllä voin. Puhun juurikin niiden kodittomien, moniongelmaisten ihmisten puolesta, joita keskustan kaupunginvaltuutettu meillä Oulussa nimitti ”ihmisroskakksi”. Niin teen valtuustossa, ja se on yksi niistä syistä, miksi nousin eduskuntaan.

Käsittelyssä oleva lakialoite käytännössä mahdollistaisi, että myös yhä useammalla työttömällä, opiskelijalla, nuorella ja eläkeläisellä olisi mahdollisuus nousta tänne eduskuntaan puhumaan niistä asioista, jotka eivät tarpeeksi nouse esille.

17.55 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Aloite on tavoitteeltaan tärkeä. Se, miten suomalainen demokratia toimii, miten oikeusvaltioperiaate toimii, miten kansanvalta toimii, siitä satavuotisen hallitusmuodon juhlatilaisuudessa ei voisi olla eri mieltä — siis tavoitteesta.

En tyrmää enkä suoraan puolusta tätä aloitetta. Jätän sen nyt sitten valiokunnan mietittäväksi ja heitän mukaan joitakin ajatuksia, mitä valiokunnassa on ehkä syytä pohtia, kun ryhtyvät asiaa käsittelemään.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

Ensinnäkin otan täältä sananvapauskäsitteen, joka on meillä perustuslaissa. Sehän lähtee siitä, että jokaisella meistä on oikeus vastaanottaa, välittää ja lähettää viestejä kenenkään ennalta estämättä. Nyt jos me teemme kampanjakaton, niin vähintäänkin kohtuullista olisi selvittää, onko tällä jotain yhtymäkohtia sananvapauteen. Nähdäkseni se pitää tarkkaan katsoa myös siitä näkökulmasta. Jokaisella on myös oikeus käyttää euroja maksulliseen viestintään, ja jos sitä rajoitetaan, niin siinä ollaan varmasti sananvapauden kanssa tekemisissä. Demokratian toimivuuden kannalta ja läpimenon kannalta on selvää, niin kuin aloitteessakin sanotaan ja näissä puheissa on sanottu, että mitä isompi budjetti, sitä suurempi todennäköisyys on päästä lävitse.

Toinen näkökulma tähän läpimenoon liittyy sitten siihen asiaan, kenellä on suurin mahdollisuus saada omaa agendaansa mediassa näkyville. Uskon niin ja itse asiassa olen aika varma siitä, että istuvilla kansanedustajilla on suuremmat edellytykset saada tiedotteitaan, näkemyksiään, mielipiteitään esille tiedotusvälineissä kuin sellaisilla ehdokkailla, jotka eivät ole kansanedustajia. Ja nyt jos me asetamme kampanjakaton, niin samalla myös betoimimme ainakin osittain istuvien kansanedustajien mahdollisuutta jatkaa tässä tehtävässä, eli sitä taustaa vasten tavoite demokratian toteutumisesta ja laajentamisesta ei välttämättä toimi sillä tavalla kuin aloitteentekijä on ajatellut. Tavoitteena ei varmaankaan ollut betonoida istuvien kansanedustajien asemaa eduskunnassa. Vaihtuvuus on hyväksi.

Sitten näkyvyyttä tulee erilaisissa somekanavissa, verkkosivuilla, joita pyörittävät erilaiset lobbaritahot, erilaiset säätiöt, yhdistykset, vaikuttajaryhmät, jotka voivat tarjota sitten näkyvyyttä maksutta. Jos sitä tarjotaan maksutta, niin tietysti se vaikuttaa siihen, minkälaisen näkyvyyden ja minkälaisen kannatuksen ehdokas mahdollisesti saa. Miten se sitten arvotetaan? Onko sitten niin, että jos on hyvät kanavat, hyvät lobbariryhmät, niin se on ihan hyväksyttävää, että enemmän tulee ilmaista julkisuutta. Jos sellaista taustaa ei ole, niin sitten ei tule. Tämä on myös mietittävä asia.

Toimituksilla on valta päättää siitä, kenen mielipiteitä he julkaisevat, kenen mielipiteitä jättävät julkaisematta, kenen sitaatteja käyttävät, kenen jättävät käyttämättä, kenen mielipiteet pääsevät mediassa esille. Väitän, että iso maakunnallinen lehti pystyy tipauttamaan kansanedustajan ja hyvin suurella todennäköisyydellä suunnitellulla työllä pystyy myös tekemään kansanedustajan. Näin on tapahtunut, ja näin tulee varmasti tapahtumaan jatkossa. Jos asetetaan kampanjakatto, niin myös tähän pitäisi vaikuttaa, ja en kyllä avaisi sitä porttia, että lähdemme täältä ohjeistamaan, miten toimitukset saavat käsitellä juttuja. Puuttuisimme toimitukselliseen vapauteen, puuttuisimme tiedotusvälineiden sananvapauteen, kirjoitusvapauteen ja oikeuteen tehdä sitä arvokasta työtä, mitä he tekevät.

Vaalilaista vielä: Siinä on kuolleita kohtia, esimerkiksi se, että ilmoituksen maksajan pitää olla näkyvillä. Monissa ilmoituksissa ei ole mitään, tai sitten siellä on joku aivan erikoinen ry takana, joku Edustajan tukiryhmä ry, joka tukee tätä kampanjaa. Sen informatioarvo lähentelee monessa tapauksessa nollaa. Se on kyllä semmoinen asia, että jos tästä halutaan pitää kiinni, niin jotain tarkennuksia siihen pitää tulla. Ei se kerro äänestäjille yhtään mitään, jos siellä lukee, että joku Suomen puolesta ry tai Oikean aatteen puolesta ry tukee tätä kampanjaa tai on maksanut tämän ilmoituksen. Ei kerro yhtään mitään. [Kimmo Kiljusen välihuuto]

Jos nyt vielä omasta taustastani, kun tietysti joku voi sanoa, että onko sitten oikein, että eduskuntaan pääsee missejä ja urheilijoita ja muita julkkiksia: No, itselläni on urheilijausta. On toki muutakin taustaa. Vedän nyt tällaisen yhtymäkohdan siihen, että jos urheilijalle sanottaisiin, että ennen olympiakisoja tai arvokisoja jokainen urheilija saa harjoi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

tella tietyn tuntimäärän kuukaudessa tai tietyn kilometrimäärän kuukaudessa, niin olisiko se sitten oikein. Jokainen voi laittaa itsensä täysillä likoon. Täytyy kyllä omasta taustastani sanoa, että kohtuuttoman suuria ovat olleet ne vaalibudjetit, mitä olen itsekin joutunut laittamaan omaa rahaa, mutta valinta on tietysti omani. Kaikilla sitä mahdollisuutta ei ole.

Näillä saatesanoilla valiokuntaan toivon asian käsittelyyn asiallista jatkoa. — Kiitos.

18.02 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tämä edustaja Honkasalon tekemä lakialoite on ehdottoman kiintoisa, hyödyllisen keskustelun saanut aikaiseksi täällä ja kannatettavakin peruseriaatteiltaan. Me selkeästi olemme tämmöisten ryöstäytyvien vaalibudjettien maa. Vaaleista toiseen henkilökohtaiset vaalibudjetit kasvavat.

En ole ihan varma siitä yhdestä detaljista, joka liittyy ennakkoilmoitusvelvoitteen tekemiseen lakisääteiseksi ja pakolliseksi, onko se sitten taas byrokratian yliampumista tässä kohdassa vai ei. Olennaista joka tapauksessa on, että tämä on läpinäkyvä järjestelmä pidemmässä juoksussa ja nähdään kokonaisbudjetin taso, ja siinä suhteessa tämä ajatus siitä, että on vaalikatto, on vakavasti harkittava.

Edustaja Tynkkynen teki tässä mielenkiintoisen analyysin, vertaili eduskunnan tulotosoja suhteessa pienituloisuuteen ja suurituloisuuteen ja varmaan aivan oikein analysoi sen, että täällä eivät tulotasoiltaan edusta nämä 200 kansanedustajaa Suomen kansakuntaa yksi yhteen. Meillä täällä pienituloisimman väestön osaa ei ole siinä määrin kuin pienituloisia ihmisiä on Suomessa. Tynkkynen viittasi omassa puheenvuorossaan nuoriin ihmisiin. Näin aivan varmasti on. Me tiedämme nuorten taloudelliset vaikeudet tällä hetkellä. Mutta toinen porukka, joka yhtä lailla on keskimääräiseltä tulotasoltaan omassa porukassaan heikoilla, on eläkeläiset, ja heidänkään osuutensa tässä salissa ei ole sitä väestöosuutta, mikä iäkkäämmillä ihmisillä suomalaisessa yhteiskunnassa on, [Sebastian Tynkkynen: Mainitsin heidätkin!] ja sen takia tuon myöskin tämän puolen tässä esille.

Kiintoisampi pohdiskelu Tynkkynen puheenvuorossa ylipäätään oli se, että varakkaammilla ihmisillä on henkilökohtaisesti enemmän varaa panostaa vaalikampanjaan kuin pienituloisilla ihmisillä, ja tuo on aivan varmasti totta. Ehkä vielä vakavampi viesti — ja siihen tämä Honkasalon aloite puuttuikin, kun se puhuu budjetista kokonaisuudessaan — on se, että varakkaammilla ihmisillä on keskimäärin myöskin enemmän kontakteja niihin tahoihin, joilla Suomessa on varallisuutta ja rahaa, eli lähinnä kai puhumme kuitenkin yritys-elämästä, talouselämästä, taloudellisista vallankäyttäjistä. Tätä kautta, kun vaalibudjetit ovat tässä kohteessa nyt lähes rajattomia ja ne voivat olla kuinka suuria tahansa, tänne tulee selkeästi enemmän sellaisia ihmisiä, jotka puhuvat niiden puolesta, joilla on sitä varallisuutta ja rahaa, koska nämä ovat rahoittajia siellä takana. Tämähän on tässä se iso ongelma. Tämä on se varsinainen iso ongelma.

Sehän näkyy tässä salissakin aika lailla selkeästi siinä, että kun katsoo täältä vasemmalta laidalta sinne oikealle laidalle — jos nyt ihan sen oikeimman äärilaidan jättää tässä kohdassa pois — niin vasemmistoliitosta kun kuljetaan kokoomukseen, keskimääräiset vaalibudjetit suurenevät per kansanedustaja, jolloin se kertoo selkeästi myöskin siitä, kenen äänellä keskimäärin puhutaan tässä salissa, minkälaiset intressit ovat vahvimpia.

Täällä on paljon nostettu esille sitä seikkaa ja kokoomuslaiset ovat hyvin aktiivisia olleet siinä keskustelussa, että vasemmiston pitäisi katsoa malkaa myöskin omassa silmässä. Taisi täällä tänäkin päivänä joku tätä puheenvuorossaan käyttää, että ay-liikkeen rahoitus tulee vasemmistopuolueille ja siellä on sitten sitä sun tätä, mitä käydään läpi. Kyllä, siellä on sitä sun tätä tukea, joka tulee ammattiliitoilta suhteessa enemmän vasemmistolaisille

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

kansanedustajaehdokkaille kuin oikeistolaisille. Jos tämä vaalikattolakialoite menisi läpi, niin sehän koskee yhtä lailla mistä tahansa tulevaa rahoitusta. Tulee se yrityksiltä, ammatiliitoilta, säätiöiltä, mistä tahansa se tulee, vaikka omasta pussista, niin siinä on katto. Ei tässä ole mitään malkaa tai rikkaa kenenkään silmässä. Tämähän on yleisperiaate, joka silloin koskee kaikkea vaalirahoitusta, mitä ylipäättään on olemassa, ja minusta tämä on syytä avoimesti käydä tästä kulmasta lävitse silloin, kun tätä aloitetta kritisoidaan tai ollaan kritisoida.

Haluaisin tästä kuitenkin ottaa yhden näkökulman, joka on detali, joka hieman liittyy vaalirahoitukseen, plussiin ja miinuksiin. Siellä on kyllä vaalirahoitusjärjestelmään tullut uusi elementti, jota ei ole ollut historiallisesti aikaisemmin ollenkaan, ja se on ainakin joidenkin puolueiden käyttämä puoluevero vaaleihin liittyen. Minä esittäisin erittäin suuren kysymysmerkin siihen, kuinka on mahdollista, että kun me asettaudumme ehdolle vaaleissa ja sitoudumme jonkun puolueen yleislinjauksiin ja olemme sen puolueen kautta vaikuttamassa yhteiskunnallisiin asioihin, annamme itsemme ikään kuin alttiiksi tähän yhteisen vaikuttamisen prosessiin, testaamme vaaleissa sitä, onko henkilökohtaisesti sitä kannatusta ja onko kannatusta suhteessa niihin puolueen linjauksiin, niin me joudumme maksamaan siitä, että me asetamme itsemme alttiiksi. Tässähän tulee sellainen taustakytkentä mukaan monissa maissa, joissa näitä tämäläisiä kytkentöjä on enemmän, että sinä ikään kuin ostat itsellesi sen paikan sinne parlamenttiin. Sinä olet niin kuin myymässä tuotetta, ja silloin kun siihen tulee tämä kytkentä, niin sinä et enää ajakaan niitä asioita vaan se on ikään kuin ”bisnes” sinulle. Sijoitat sen tietyn rahan siihen, ja jos se tuottaa hedelmää, niin sitten sinulla on oikeus, ja niin edelleen ja niin edelleen, ja monissa maissa — en puhu Suomesta — on sitten jopa korruptiivisia elementtejä mukana. Tämä käytänne, joka on syntynyt tähän, on hyvin kummallinen, ja minä esittäisin erittäin suuren kysymysmerkin tähänkin kohtaan asioihin. Tämmöinen puolueveroajattelutapa vaaleihin asettuvilta ehdokkailta on kummallinen käytänne sen lisäksi, että se tietysti taloudellisestikin tulee aika merkittäväksi summaksi. Omasta vaalikampanjasta se puoluevero vei melkein kymmenesosan, ja silloin on tietysti tekemisissä sen kanssa, miten tämäntyyppinen elementti rahoitetaan siellä.

Edustaja Pauli Kiuru nosti täällä esille tärkeän asian, minusta tärkeimmän asian itse asiassa, kun puhumme vaalikampanjoinnista, ja se on median rooli. Kyllä läntisen demokratian, edustuksellisen demokratian, ehkä keskeisimpiä haastavia tekijöitä on tänä päivänä se agenda, jonka media luo. Media on keskeinen valtiomahti, ei ainoastaan neljäs valtiomahti vaan se on tullut yhä merkittävämmäksi valtiomahdiksi nimenomaan edustuksellisessa demokratiassa: se on ohjaamassa osittain sitä agendaakin, mistä keskustellaan, mutta erittäin pitkälle se vaikuttaa siihen, mikä on tämän salin kokoonpano. Jos tehtäisiin objektiivinen analyysi siitä, niin tästä voi hyvin nopeasti käydä läpi sen, että yksi keskeisimpiä tekijöitä, jotka vaikuttavat tähän kasvogalleriaan tässä salissa, on se julkisuus, mikä on saatu, ja julkisuuden saamisessa ratkaisevassa roolissa on media. Ja nyt tullaan sitten siihen taustaan, mitkä ovat ne taustatekijät siellä median vaikuttamisessa. Se ei ole vain [Puhemies: Aika!] uutislähetysten kautta näkyvä asia, vaan se on myöskin se, mikä näkyy viihdeteollisuuden kautta ja niin edelleen.

Puhemies! Minulla on ongelma nyt tietää se, onko tässä keskusteluajassa rajoitus.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: On yhteisesti sovittu 7 minuuttia, ja se näkyy siellä edustajan puhujapöytästä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

Tämä minuuttimäärä täällä näkyy. Minä en ole tietoinen siitä, että 7 minuuttia on puheenvuorojen rajoitettu aika.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Semmoinen yleissääntö. Sitten meillä on välillä rajoitettu 5 minuuttiin.

Hyvä. Onko se suositus vai onko se on ehdotus?

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Suositus.

Se on suositus, ja tämä on vain merkki suosituksesta. Mutta joka tapauksessa kysyin tämän asian, koska on aikaisemmin ollut toisenlainen käytäntö. Tämä on nyt uusi käytäntö tässä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Meillä on yhdessä sovittu, puhemies-neuvosto määrittelee, kertoo aina nämä, ja nämä on yhdessä sovittu. On varmasti hyvä informoida uudelleen vielä edustajia. Täällä on edustajia, jotka ovat aloittaneet nyt keväällä, joten on hyvä tehdä nämä jälleen kerran paperilla edustajille selväksi. Mutta ei hätää, mennään eteenpäin.

18.10 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa rouva puhemies! Kommentoin tässä muutamien edustajien esille tuomia argumentteja liittyen tähän vaalirahoitukseen ja kampanjakattoon.

Ensinnäkin, edustaja Kiuru, nostitte esille sen, että sananvapaus voisi vaarantua, jos otettaisiin kampanjakatto käyttöön. Mutta nyt kun puhutaan siis rahankäytöstä, niin se on eri asia kuin mielipiteitten ilmaisu. Eli teilläkin on mahdollisuus omassa vaalipiirissänne vaikka joka päivä esimerkiksi omalla vapaa-ajallanne olla toreilla, lähiöissä, muualla kertomassa sitä kokoomuslaista sanomaa tai kirjoittaa sosiaaliseen mediaan niin paljon kuin haluatte, tai kirjoittaa lehtiin. Eli se sananvapaus ei vaarannu, jos sitten laitetaankin tietty kampanjabudjetti, niin että ei nyt mene ihan överiksi se, että tulee se kilpailuetu toiselle sitä kautta.

No, sitten kun mainitsitte myöskin, puhuitte siitä, keillä on oikeasti mahdollisuus saada sitä agenda läpi, niin kyllä minun täytyy sanoa, että nyt kun me elämme kuitenkin vuotta 2019, niin meidän pitää pohtia myöskin lainsäädäntöä tästä päivästä käsin. Kun meillä on sosiaalinen media, niin voi sanoa näin, että enää me emme ole sillä tavalla niin kuin rajoituneita, vaan kuka tahansa voi alkaa vaikuttajaksi ja sitä kautta saada näitä omia näkemyksiään liikkeelle.

Kun puhuitte myöskin siitä näkökulmasta, että toimituksilla olisi valta tiputtaa kansanedustaja, niin minä kyllä itse uskon sillä tavalla, että toimitukset eivät kyllä ketään pudota tai varsinaisesti nosta. Jos ajatellaan vaikka omaa puoluetani ja sitä, mitä on tehty yleisiä tutkimuksia siitä, minkälainen arvomaailma medialla lähtökohtaisesti on, niin olemme havainneet, että media on arvoiltaan liberaaliin suuntaan kallellaan sekä punavihreisiin arvoihin kallellaan, ja olemme kokeneet, että se uutisointi perussuomalaisista on ollut ehkä hieman kriittisempää tässä viimeisen kymmenen vuoden aikana kuin mitä se on ollut esimerkiksi punavihreitten osalta, ja siitä huolimatta vaaleista toiseen olemme tehneet sen niin sanotun jytlyn. Ja siitä huolimatta, että johonkin tiettyyn puolueeseen suhtaudutaan kriitti-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

sesti, kuitenkin näkisin näin, että journalistit eivät kuitenkaan lähtökohtaisesti itse lähde toimituksessa valitsemaan, keitä nyt nostetaan ja keitä ei. En tiedä, onko näin ollut vanhaan aikaan, ovatko joskus aikanaan jotkut isot jampat kokeneet, että nyt meidän täytyy käyttää valtaa tällä tavalla, että kun me näin voimme tehdä, me teemme, mutta en kyllä usko, että tänä päivänä journalistit tällä tavalla toimivat.

Edustaja Kiljunen nosti esille tämän ay-liikkeen roolin. Puhuitte siitä, että jos tämä kampanjakatto tulee, niin se tulee samalla tavalla myöskin ay-liikkeelle elikkä se ei pysty sitten rahoittamaan. Mutta nyt täytyy muistaa se, että on olemassa tosiaan sitä suoraa rahoitusta, mikä tulee tukiyhdistykselle siihen kampanjakassaan, mutta se, mistä me taas puhumme, kun me kritisoiimme tätä vasemmiston sokeaa kulmaa, on se, että ay-liike järjestää erilaisia tapahtumia, joihin sitten ehdokkaat voivat mennä. Kun varataan vaikka toripaikkoja, maksetaan niistä, ostetaan teltat ja niitä huolletaan, ostetaan evästä sinne, järjestetään tilaisuuksia ja muuta, niin sitä ei varsinaisesti voi merkata kenellekään yksittäiselle ehdokkaalle siihen vaalirahoitusilmoitukseen, ja näin ollen se on ikään kuin tämmöistä tukea, joka ei näy. Ja tästä itse asiassa VTV on just kommentoinut, että tämä on tämmöistä epäläpinäkyvää vaalitukea ja tähän pitäisi puuttua.

No, sitten edellisessä istunnossa, kun tätä asiaa käsiteltiin, edustaja Heinonen nosti esille, että jos ei saa käyttää tarpeeksi rahaa, niin sitten Tanssii tähtien kanssa -ohjelmat sun muut nostavat tänne eduskuntaan ihmisiä. Täytyy kyllä tähänkin kommentoida, että en kyllä näe mitään järkeä näissä argumenteissa, että kuka tahansa pystyy tänne nousemaan. [Kimmo Kiljusen välihuuto] Omalta kohdaltani voin sanoa esimerkiksi sen, että olin vuonna 2011 televisiossa ohjelmassa nimeltä Big Brother. Olin siellä kolme kuukautta, ja tuona syksynä se ohjelma tavoitti 75 prosenttia suomalaisista. Sen jälkeen olin ehdolla 2015 vaaleissa enkä todellakaan päässyt läpi — sain ääniä noin 1 400—1 500. Nyt näissä vaaleissa sitten sain yli 9 000 ääntä, mutta siinä erona oli se, että näissä vaaleissa puhuttiin vähän enemmän politiikkaa. Voin sanoa näin, että nimenomaan se politiikan tekeminen ja aktiivisuus ratkaisee eikä se, että on ollut joissain viihdeohjelmissa mukana.

Joo, tulikohan tässä nyt sitten kaikki pointit tyhjennettyä? Aika lailla. — Kiitoksia.

18.15 Kimmo Kiljunen sd: Puhemies! Ehkä nyt sitten voin jatkaa, kun ohje tuli näinpäin, että käyttää mieluummin sitten jatkopuheenvuoron. Todellakin olisi erinomaista, jos me saisimme ihan tarkat ohjeistukset, koska ne ovat muuttuneet tässä matkojen varrella, ja silloin on hyvä edustajan tietää ihan nämä pelisäännöt, niin ettei turhaan tule rikottua niitä tai osaa ainakin rakentaa puheenvuoronsa oikein.

Median roolia sen verran tuli vielä pohdittua eteenkinpäin, että voiko media nostaa ehdokkaita, laskea ehdokkaita, vaieta joistakin ehdokkaista tai poliittisista toimijoista täysin tai nostaa sellaisia teemoja vahvasti esille, jotka ovat jollekin liikkeelle niitä ykkösteemoja ja jotka näkyvät vahvasti, ja ei puhua joistakin toisista teemoista lainkaan. Ja media voi tätä tehdä. Valtamedia voi tätä tehdä ja valtamedia tekee tätä.

En halua lähteä nyt yksityiskohtiin, koska niihin jää helposti kiinni, mutta jos tehdään objektiivinen analyysi suomalaisesta mediailmastosta ja siitä, miten se toimii suhteessa yksittäisiin ihmisiin, poliittisiin toimijoihin tässä valtakunnassa, niin täällä on aivan selkeä hierarkia siinä. Kysymys ei ole vain siitä, että pääministeri näkyy säännöllisesti tai ministerit näkyvät säännöllisesti ja riviedustajat näkyvät huonommin, vaan se näkyy monessa muussa toiminnassa. Jos tehdään se analyysi tarkasti, tässä salissa näkyy selvästi, että täällä on paljon sellaisia ihmisiä, jotka ovat saaneet julkisuutta tiettyjen medialojen vallan-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

käyttäjien kautta näissä asioissa ja sellaisten teemojen kautta, jotka ovat niin sanotusti ”seksikkäitä”, ja jotka sitä kautta ovat tässä talossa.

Eli media johtaa sitä todellisuuskuvan luontia Suomessa, mikä ihmisille näyttäytyy todellisuutena, ja edustuksellisessa demokratiassa ihmiset joutuvat äänestämään tämän todellisuuskuvan kautta. Jätän näin abstraktiksi tämän muotoilun, mutta tarkka analyysi olisi aivan ehdoton tässä asiassa. Tämä ei ole vain Suomea koskeva ilmiö ollenkaan, vaan tämä on valtava haaste koko länsimaiselle demokratialle. Minun ei tarvitse ruveta keskustelemaan täällä vaikka brexitistä ja siitä, minkä prosessin tulosta se on, minkätyyppisen keskustelun tulosta 10—15 vuoden ajalta se on. Kun se käydään läpi, silloin me oivallamme, miten se vallankäyttö tässä suhteessa tapahtuu. Tämä on pyhä tabu, johon kansanedustajat yleensä eivät uskalla koskettaa, ja se on vain pakko uskaltaa joidenkin sanoa, kun se on tosiasia ja se vaikuttaa ratkaisevasti.

Tämä oli kiintoisaa, minkä edustaja Tynkkynen täällä toi esille: tämän epäsuora tuki, jonka vasemmistopedustajat ovat saaneet esimerkiksi ammattiliittojen järjestämissä tilaisuuksissa, jonne vasemmistolaisen taustan, sosiaalidemokraattisen taustan omaava edustaja voi helpommin mennä kuin jonkun muun taustan omaava edustaja. Mutta niin meillä on muitakin etujärjestöjä, niin meillä on muitakin kansalaisjärjestöjä ja niin meillä on muitakin toimijoita yhteiskunnassa, ja heidänkin tilaisuuksiinsa ihmiset menevät niiden omien sidosryhmiensä mukaan ja saavat sitä kautta sitä tukea, jonka se sidosryhmä antaa järjestämällä tilaisuuden, joka voi olla poliittinen tai vähemmän poliittinen luonteeltaan. [Puhemies koputtaa] Tämä on yhtä lailla silloin rekisteröitävä, eikä voi vain syyllistää esimerkiksi ammattiyhdistysliikettä tästä asiasta.

18.19 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyviä puheenvuoroja, edustaja Tynkkynen ja Kiljunen. Mukava käydä tätä keskustelua. Tämä on periaatteellisesti erittäin tärkeä juttu: Missä se valta on, kuka saa äänensä kuuluviin, kuka tänne taloon pääsee, kuka loppujen lopuksi päättää siitä, mitä tulee hallitusohjelmaan, miten hallitusohjelman muotoilut kirjataan, tulevatko ne jonkun lobbariporukan kirjauksista suoraan, mitä asioita nostetaan mediassa esiin ja näin poispäin. Me olemme tosi tärkeiden asioiden äärellä.

Edustaja Tynkkynen toi esille somekanavien merkityksen kasvun. Sitä ei voi millään tavalla kiistää, näinhän se on. Somekanavat ovat merkittävä keino saada äänensä kuuluville. Myös mediat käyttävät niitä lähteinään ja lähtevät sitä kautta sitten katsomaan, mikä aihe vetää, mistä kannattaa kirjoittaa, mikä kansalaisia kiinnostaa, mitkä hashtagit ovat tänään hottia ja mitkä eivät ole hottia. Mutta samassa yhteydessä täytyy myös muistaa, että näillä somekanavilla ei tavoita kaikkia suomalaisia. Meillä on edelleen noin 500 000 suomalaista, jotka ovat digilukutaidottomia omasta halustaan tai muusta syystä heillä ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää digikanavia. Heille merkittävä ja merkittävin keino hankkia tietoa on lehdistä, tv:stä ja radiosta. He seuraavat sitä, ja he elävät siinä maailmassa. Siinä ei ole mitään vikaa, mutta ehdokkaan näkökulmasta se on tärkeä huomio, että nämä digilukutaidottomat tai digi- ja somekanavia käyttämättömät ovat yleensä varttuneempaa väkeä. [Kimmo Kiljusen välihuuto] — Kyllä, juuri näin, ja jos ajatellaan vaikka edustaja Tynkkynsen profiilia tai edustaja Kiljusen profiilia, niin voisin kuvitella — en ole varma, mutta voisin kuvitella — että Kiljunen tavoittelee varttuneempaa väkeä ja edustaja Tynkkynen hiekan nuorempaa väkeä, ja teillä on erilaiset markkinointiratkaisut ja mediaratkaisut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

18.21 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin edustaja Kiljuselle: Kyse ei siis ole pelkästään mistään tapahtumista, joihin nyt sitten jokainen voisi tulla, vaan kyllä kun tuossa kierteli vaalipiiriä, niin muistan, kun radio oli aika monta tuntia päällä viime vaaleissa, että mikään radiomainos ei soinnut yhtä monta kertaa kuin Vapaiden valtakunnan radiomainos, jossa sitten vielä todettiin, että äänestä heidän ehdokastaan, joka listaa sitten kaikki nämä vasemmalle kallellaan olevat ehdokkaat. Näin ollen tämmöisiä rahoja ei löydy miltään perusjärjestöiltä, jotka pystyisivät tekemään näin massiivisia kampanjoita, niin että mielestäni tässä on kyllä aivan selkeä ero.

Sitten edustaja Kiurulle toteaisin, kun puhuitte näistä äänestäjäsegmenteistä, että kyllä se on sillä tavalla — minä olen ainakin itse huomannut — että esimerkiksi vanhempia ihmisiä, sen sijaan että vaikkapa on torilla tai muualla, tavoittaa paljon paremmin somessa, koska pitää muistaa se, että moni vanha ihminen on aika heikossa kunnossa, ja sitten se idea, että lähtisi ja pääsisi yleensäkin lähtemään esimerkiksi torille tapaamaan poliitikoita, juttelemaan, ei aina ole mahdollista, mutta sosiaalisen median kautta pystyy tavoittamaan. Kun lueskelin tuossa omaa inboxiani, niin täytyy sanoa [Puhuja yskii] — vaikka ääni meinaa loppua — että kyllä suurin osa niistä viesteistä itse asiassa on tullut yli 40-vuotiailta ihmisiltä Facebookissa, joten en aliarvioisi ollenkaan sitä, kuinka paljon vanhukset käyttävät somea. [Puhuja yskii] Mutta nyt loppuu ääni, niin ettei pysty jatkamaan. — Kiitoksia.

18.23 Kimmo Kiljunen sd: Puhemies ei keskeyttänyt edustaja Tynkkystä. Ääni muuten loppui. Ihan oikein puhemies toimi tietysti, ihan oikeiden pelisääntöjen mukaan, ei tämä ollut moite.

Niin, Vapaiden valtakunta — minun täytyy sanoa, että en ole ollut vapaiden valtakunnan kanssa missään tekemisissä enkä tunne sitä prosessia, mistä edustaja Tynkkynen puhuu. Se saattaa perustua empiiriseen kokemukseen, ja minun täytyy kuunnella herkillä korvalla, mitä te sanotte. Mutta minä jonkin verran seurasin tätä televisiomainontaa, ja kyllä minä hyvin selkeästi näin, että jos te katsotte huolella sen lävitse televisiomainonnan osalta, minkä puolueiden ehdokkaat siellä vahvimmin kykenivät tekemään tv-mainontaa, niin toivoisin, että teette sen johtopäätöksen, jonka minäkin jouduin tekemään: väkisin liikkuu sieltä oikealta tänne vasemmalle päin se kvantitatiivinen määrä, mikä televisiomainoksissa oli — jotka ovat kaikkein kalleimpia osia vaalimainontaa.

18.24 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa rouva puhemies! Jos ääni riittää, niin jatkan vielä. Mehän olemme tästä, edustaja Kiljunen, täysin samaa mieltä. Meidän kritiikkimme tuossa kohtaa, kun puhutaan jättimäisen kalliista televisiokampanjoista, osuu juuri samaan kohteeseen: rikkaat käyttävät paljon rahaa ja varsinkin kokoomuksen suunnalla. Toistan vielä sen, että perussuomalaisilla oli kaikista pienimmät vaalibudjetit keskimäärin — vielä pienemmät kuin vasemmistolla. Meillä ei ole mitään ay-puolta tai mitään elinkeinoelämän lobbareita tai muita, jotka suoltaisivat meille rahaa. Me haluaisimme, että se järjestelmä oikeasti ja aidosti muutettaisiin.

Sitten oli vielä toinen pointti, joka ei nyt taida tulla mieleen, voi että — koska tämä keskustelu loppuu siihen, ja sitä en pääse sanomaan. No, ei mahda mitään. [Naurua] — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

18.25 Hussein al-Taee sd: Rouva puhemies! Haluaisin vain Vapaiden valtakunnasta sanoa, kun kerran siitä on tässä mainittu monta kertaa, että vaikka en itse ollut listoilla enkä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 29/2019 vp

jäsen, niin tarkistin juuri netistä ja huomasin, että siellä oli 18 perussuomalaista listattuna Vapaiden valtakunta -mainoksissa ehdokkaina, muun muassa Laura Huhtasaari. Siellä on myös vihreistä, vasemmistoliitosta, demareista ja taitaa olla myöskin RKP:stä. Katsoin myöskin heidän ohjelmaansa ja huomasin, että itse asiassa he haastoivat avoimesti kaikkia ehdokkaita erilaisilla kysymyksillä ja että sellaisia ehdokkaita mainostettaisiin, jotka pysyivät sitoutumaan siihen, että työmarkkinoilla esimerkiksi vallitsisivat reilut säännöt. Heihin kuului tosiaan 18 perussuomalaista. [Kimmo Kiljunen: Yllätys!]

18.26 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa rouva puhemies! Nyt täytyy kuitenkin muistaa, että meidän täytyy aina katsoa näitä volyymeja eli sitä, kenen pussiin sataa. Totta on, että esimerkiksi vaikkapa vasemmistolla on myöskin esimerkiksi yrityksiä, jotka tukevat vasemmiston ehdokkaita, ja siksi tämä argumentti ei ole validi. Nyt me puhumme isosta volyymistä, minne se raha suuntautuu ja mitä kautta. Siihen nähden on täysin selvää, että se tuki pääasiassa valuu vasemmistopuolueille.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.